NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2024

SESOTHO PUO YA LAPENG: PAMPIRI YA II
SESOTHO HOME LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Nako: Dihora tse 3 Matshwao: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub–examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

IEB Copyright © 2024

TEMOSO HO BATSHWAYI

1. KGETHO YA DIPOTSO LE DINTLHA TSE DING:

- Ha motshwayi a fumana mohlahlobuwa a arabile dikarabo tse ngata ho feta palo e behilweng **KAROLONG YA B** pakeng tsa **POTSO YA 2 le 3**, le pakeng tsa **POTSO YA 5 le POTSO YA 6**, motshwayi a tshwaye feela karabo ya pele, mme a tlohele e latelang. Mohlahlobuwa o tlameha ho bala le ho latela ditaelo hantle tse bolelang hore o tlameha ho etsa kgetho pakeng tsa dipotso tse itseng.
- Maemong ao mohlahlobuwa a nehelaneng ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse mme ya bobedi yona e nepahetse, motshwayi a tshwaye karabo ya pele, mme a tlohele e e latelang e be ho yona o seha mola ho habahanya karabo, mme a hlalose ka ho ngola polelo ena; 'Kgetho e fosahetseng'.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o amang moelelo, motshwayi a fosise karabo e jwalo, empa haeba mopeleto o sa ame moelelo, karabo e jwalo e tshwauwe e nepahetse.
- Potso tse telele (tsa moqoqo): ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswe e behilweng (kgutshwane), motshwayi a se behe kotlo hobane mohlahlobuwa o se a ntse a ipehile ka mosing. Athe haeba moqoqo o le molelele haholo, motshwayi a tshwae ho feta moedi wa palo ya mantswe a behilweng ka mantswe a 5 kapa ho fihla qetellong ya polelo, mme a se tswele pele ho tshwaya karolo e latelang. A sehe feela mola ho fihla moeding wa mantswe, a sehe o mong ho habahanya mantswe a sa balweng.

IEB Copyright © 2024

2. TSHEBEDISO YA RUBURIKI:

Batshwai ba lokela ho sebedisa ruburiki bakeng sa ho lekanyetsa dikarabo tsa meqoqo tsa bahlahlobuwa.

TATAISO HO BATSHWAYI:

Motshwayi a bale nehelano ya mohlahlobuwa e lokelang ho hlahiswa sebopehong sa moqoqo – ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoqo o be le kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana. Motshwayi a tadime makgetha ana a latelang ha a tshwaya moqoqo ona:

- Dikahare le sebopeho
- Tshebediso ya puo.

Dikahare:

- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya puo; boteng ba tshekatsheko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya taba ka mabaka a itshitlehileng pading.
- Dikahare di hlahiswe ka tsela e momahaneng, mme motshwayi a tadime dintlha tse tla hlahiswa nehelanong ya mohlahlobuwa. Ela hloko hore dintlha tsa mohlahlobuwa di ke ke tsa behwa ka tatellano e hlahellang mona.

Sebopeho le Tshebediso ya Puo:

- Nehelano ya mohlahlobuwa e be ka tsela ya moqoqo.
- Puo, setaele le sehalo di sebediswe ka nepo temeng.

IEB Copyright © 2024

Tataiso bakeng sa ho tshwaya moqoqo:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe /polelo ka ho sebedisa mantshwao ana a latelang:

/	bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arohana;
– , +	bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
mn	bakeng sa mongolo (*orthography*) o fosahetseng;
mp	bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
mt	bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo;
p	bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
^	bakeng sa lentswe, karolwana ya lentswe le matshwao a ho bala a siilweng dipakeng tsa mantswe a mang;
//	bakeng sa ho arola diratswana;
←	bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
↑↓	bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA B DITEMA TSA KGOKAHANO

POTSO YA 4 LENGOLO LA SETSWALLE

Sebopeho:

Lena ke lengolo leo re le ngollang batho bao re tswalanang le bona, ba lelapa, metswalle kapa batho bao re ba tlwaetseng. Maemo a lona ke a lokolohileng, mme puo le sehalo tsa lona ke tse bobebe. O etsa sena ka ho ela hloko kgetho ya mantswe le sehalo.

- Aterese e nngwe; ya mongodi, mme o e ngola o qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
- Aterese ya mongodi e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha o ngole matshwao a puo,
- Ka mora aterese o tlola mola, o nto ngola letsatsi/mohla, kgwedi (ka mantswe) le selemo.
- Ka mora mohla o tlola mola, ebe o ngola tumediso; yona o e ngola letsohong le letshehadi, haufi le mola o mofubedu moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha o ngole letshwao la puo ka morao ho tumediso. E ka ba feela, Ntate, Mme, Disebo, Motswalle wa ka, jj. O tlola mola hape e be o qala ditaba tsa lengolo. Seratswana sa pele ke sa selelekela. Seratswaneng sa selelekela o lokela ho ba mokgutshwane, o omele ditaba kapa o totobatse sepheo sa lengolo.
- Mmele wa lengolo o o aha ka diratswana tse seng kae feela, mme mona ke moo o ngolang o nontsha taba ya hao – sepheo sa hao sa ho ngola lengolo lena se hlake le ho totobala.
- Qetelo ya lengolo la hao e be kgutshwane. Yona e nka dibopeho tse ngatanyana ho ya ka kamano ya hao le ya ngollwang. Lengolong lena ha ho hlokehe hore o ngole sefane sa hao, mme ha o ngolla motswalle o ka nna wa qetella ha monatjana ka tsela eo le bitsanang ka yona.

Dikahare:

- Dikahare tsa lengolo lena ke tse amanang le sepheo sa lengolo, tseo o ratang ho di hlahisetsa eo o mo ngollang. E ka ba ho eletsa, ho bontsha kutlwelobohloko, ho kopa, ho thoholetsa, jj.
- Bongodi bo atlehileng ba lengolo lena bo hodima bokgeleke ba puo le tsela eo moithuti a behang ditaba ka yona.
- Hopola ho sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.

IEB Copyright © 2024

POTSO YA 5 ATIKELE E YANG KURANTENG

Ena ke tokomane ya dikgokahano e yang koranteng.

Sebopeho:

- Atikele e ba le sehlooho se matla se bileng se hohela mahlo a mmadi.
- Lebitso la moqolotsi wa ditaba le sebaka seo atikele e ngolletsweng teng di ngolwa ka hodima seratswana sa pele.
- E arolwa ka dikholomo tse bopilweng ka diratswana tse kgutshwane.
- Ditaba di hlahiswa ka sebopeho sa phiramiti/fanele.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

Mohlahlobuwa a hlahise ngongoreho ya hae mabapi le mokga o sa phethiseng ditshepiso tsa wona setjhabeng ka morao ha hoba ba kgethwe ho busa naha ya Afrika Borwa dilemo tse hlano tse tlang.

POTSO YA 6 PUO

Sebopeho:

- Selelekela sa puo e ka ba polelo kapa polediso ya bohlale, e tla hohela le ho qahamisa ditsebe tsa bamamedi.
- Dintlha di hlophiswe ka boqhetseke hore puo e phalle.
- Dipolelo e be tse kgutshwane, tse kenyeleditseng bonono ho natefisa.
- Puo e be le phallo: ho be le selelekela, mmele wa dintlha tse momahaneng le qetelo e monate.
- Dintlha e be tsa nnete tse kgolwehang.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a lebohe ho fuwa sebaka sa ho etsa puo.
- A totobatse sepheo sa ho nehelana ka puo eo, e leng ho totobatsa kotsi ya tshebediso ya 'hookah', haholoholo batjheng hoba e senya maphelo a bona.

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA A RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA PADI/PALEKGUTSHWE/TSHWANTSHISO [MATSHWAO A 30]

POTSO YA 1 LE POTSO YA 2 KAPA POTSO YA 3

Dikgato	Kgato ya 7 Phihlello e babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e foofo	Kgato ya 2 Phihlello ya motheo feela	Kgato ya 1 Phihlello e haellang
Matshwao: [30]	**100–80%**	**79–70%**	**69–60%**	**59–50%**	**49–40%**	**39–30%**	**29–0%**
DIKAHARE: • Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng.	• Sehlooho se hlaloswa ka botebo, dintlha tsohle di hlalositswe ka botlalo ho bontsha kutlwisiso e tebileng ya buka.	• Sehlooho se hlaloswa ka bokgabane, dintlha tsohle di hlalositswe ka tekano ho bontsha kutlwisiso e kgabane ya buka.	• Sehlooho se hlaloswa ka tsela e supang kutlwisiso, mme dintlha di hlalositswe hantle ho bontsha kutlwisiso e kgotsofatsang ya buka.	• Sehlooho se hlalositswe ka tsela e kgotsofatsang le ha e se dintlha tsohle tse hlalositsweng ka botlalo. Kutlwisiso ya buka ke ya motheo feela.	• Sehlooho se okolwa feela tlhalosong; dintlha tse hlahiswang di supa boiteko bo fokolang mme kutlwisiso ya buka e a fokola.	• Sehlooho se hlaloswa ka tsela e bontshang kutlwisiso e fokolang haholo mme ntlha tse ding di fosahetse.	• Ho bonahala boitekonyana bo itseng ba ho araba potso, empa ho thata ho utlwisisa ditaba tsa hae. Tsebo ya buka ha e bonahale.
	• Ntlhakemo ke e babatsehang: o tshehetsa ditaba tsa hae ka dintlha tse utlwahalang, a itshetlehile ka dikahare tsa buka.	• Ntlakemo e hlahisitswe ka botlalo; o nehelana ka dintlha tse utlwahalang ho tswa bukeng.	• Ntlhakemo e hlahisitswe ka tsela e batlang e anetse; empa tse ding tsa dintlha di haellwa ke sefutho le matla a hlokehang.	• Ntlhakemo e hlahisitswe ka tsela e batlang e kgotsofatsa; mona le mane ho hlahisitswe dintlha tse ntle bakeng sa ho matlafatsa mohopolo.	• Ntlhakemo e supa kutlwisiso e haellang haholo karabelong ya hae ya potso. Dintlha tsa hae ha di kgodise, ha di tshehetswe ho tswa bukeng.	• Ntlhakemo e a fokola; dintlha tse ding di phethilwe. Dintlha tse ding di tswile lekoteng.	• Ntlhakemo ya hae e bontsha bofokodi bo boholo; dintlha tsa hae ha di bontshe kutlwisiso ya buka. Dintlha tsa hae di tswile lekoteng.

IEB Copyright © 2024

SEBOPEHO LE PUO: • Sebopeho, tlhophiso ya mehopolo le nehelano e momahaneng e lebisang kutlwisisong ya sehlooho, puo, setaele le sehalo tse sebedisitsweng temeng.	• Sebopeho se totobatsa kgokahano e babatsehang; tsela eo a tshetlehang dintlha ka yona e paka kutlwisiso e tebileng ya sehlooho.	• Sebopeho sa moqoqo ke se setle; selelekela le qetelo di hlahisitswe ka bokgabane, mme di paka kutlwisiso e phethahetseng.	• Sebopeho sa moqoqo se a utlwisiseha; dintlha tsa hae di a dumellana. Momahano e hlahella selelekeleng, qetelong le dikahareng tsa moqoqo.	• Ho na le bopaki bo seng bokae bo supang hore sebopeho sa moqoqo se latetswe ka tshwanelo. Boholo popeho ya ditemana e nepahetse.	• Sebopeho se bontsha diphoso tse entsweng moralong; nehelano ya dintlha ha e utlwahale, ha e a hlaka. Sebopeho sa diratswana se fosahetse.	• Sebopeho ha se a ralwa ka nepo, mme se rothofatsa moelelo. Diratswana le tsona ha di a botjwa ka nepo.	• Ha ho bopaki bo bontshang hore moqoqo o ngotswe ho tadimilwe sebopeho. Ha ho diratswana kapa momahano.
	• Puo ke e tswileng matsoho mme e hlahisa mosebetsi o babatsehang.	• Tshebediso ya puo ke e kgabane mme e hlahisa mosebetsi o kgabane.	• Puo e sebedisitswe hantle haholo mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e utlwahalang.	• Puo ke e mahareng feela, tlotlontswe e a haella mme sena se senya mosebetsi wa hae.	• Puo e a fokola mme dintlha ha di latellane hantle mme di lahla moelelo o labalabelwang.	• Kgaello ya tlotlontswe e hlahisa mosebetsi o fokolang haholo.	• Puo e fokolang haholo e hlokisa kutlwisiso ya se ngotsweng.
	• Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di phethahetse, mme di loketse mmadi.	• Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di phethahatsa sepheo, mme di loketse mmadi.	• Tshebediso ya puo, sehalo le setaele boholo di hlahella nehelanong di sebedisitswe ka tsela e nepahetseng.	• Ho hlahella diphoso tse seng kae tsa puo, athe sehalo le setaele di batla di nepahetse.	• Diphoso tsa puo di bonahala ka bongata. Tshebediso ya sehalo le setaele di a fokola.	• Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di hlahella di fosahetse haholo hoo di senyang mosebetsi.	• Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di hlahella di sebedisitswe ka tsela e fosahetseng haholo.

60 matshwao

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA B RUBURIKI YA HO LEKANYETSA DITEMA TSA KGOKAHANO [MATSHWAO A 20]

POTSO YA 4 LE POTSO YA 5 KAPA POTSO YA 6

Dikgato	Kgato ya 5	Kgato ya 4	Kgato ya 3	Kgato ya 2	Kgato ya 1
Matshwao	**100–90%**	**89–70%**	**69–50%**	**49–30%**	**29–0%**
Dikahare, moralo le sebopeho	• Bopaki ba kutlwisiso ya sehlooho bo pepesitswe ka bokgabane. • Dintlha tsohle tse tshehetsang di hlahisitswe ka tsela e babatsehang ho bontsha tsebo ya ditlhoko tsa mofuta wa tema. • Bolelele bo nepahetse. • Sebopeho ke se nepahetseng.	• Bopaki ba kutlwisiso ya sehlooho bo pepesitswe hantle. • Dintlha tse tshehetsang ditaba di hlahisitswe hantle mme di bontsha tsebo ya mofuta wa tema e ngolwang. • Bolelele bo nepahetse. • Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	• Kutlwisiso ya sehlooho e teng, feela e mahareng. • Dintlha tse tsheheditseng sehlooho di hlahisitswe, le ha di na le bofokodinyana. Ho na le bopaki bo bontshang tsebo ya mofuta wa tema e ngolwang. • Bolelele bo nepahetse. • Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng.	• Kutlwisiso ya sehlooho e teng le ha e sa phethahala. • Ho hlahisitswe dintlha tse fokolang. Bopaki ba tsebo ya mofuta wa tema bo teng le ha bo sa kgodise mmadi ka hohlehohle. Ho na le diphosonyana dintlheng tse ding tse hlahisitsweng. • Bolelele/kgutshwane haholo. • Sebopeho se foofo feela, mme se na le bohlotsa bo boholo.	• Tsebo ya sehlooho e a fokola. Moithuti o a phopholetsa mme o kentse le ditaba tse sa hlokahaleng. • Ha ho na dintlha tse hlahisitsweng tse kgodisang mmadi. Tse ding tsa ditaba ha di tsamaellane le sehlooho. Boleng ba dikahare bo a fokola. • O mokgutshwane haholo. • Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng.

IEB Copyright © 2024

Puo, setaele le tokiso ya diphoso	• Puo ke e nonneng mme e sebedisitswe ka bokgabane ho hlahisa dintlha tsa bohlokwa. • Sebopeho sa dipolelo se nepahetse mme ho sebedisitswe mefuta e fapaneng ya dipolelo. • Tlotlontswe e bontsha tsebo e kgahlisang ya puo. • Puo, setaele le sehalo di loketse mmadi/ momamedi. • Diphoso ha di yo kamora boitekolo.	• Puo e ntle mme e sebedisitswe ka bokgabane ho hlahisa dintlha tsa bohlokwa. • Dipolelo di nepahetse mme ho sebedisitswe mefuta e mmalwa. • Tlotlontswe e a kgotsofatsa bakeng sa boemo ba moithuti. • Puo, setaele le sehalo di loketse mmadi/ momamedi. Ho na le sesupo sa boitekolo. • Diphoso di mona le mane mme ha se tse mpe haholo.	• Puo e a kgotsofatsa, e sebedisitswe ka tsela e tlwaelehileng. • Dipolelo tse ding di batla di le telele haholo, tse ding di fosahetse, di lahla moelelo wa se labalabelwang. • Tlotlontswe e mahareng feela. • Puo le sehalo ke tse mahareng feela. Boitekolo bo a fokola. • Diphoso tsa mopeleto di mmalwa empa ha di senye mosebetsi wa moithuti.	• Puo e a fokola. • Dipolelo tse ding di fosahetse mme di senya mosebetsi wa moithuti; ha di kgone ho hlahisa mehopolo e labalabelwang. • Tlotlontswe e a fokola. • Puo le sehalo di a fokola mme di sitisa ho fetisa molaetsa o labalabelwang. • Diphoso di ngata mme ha ho na sesupo sa boitekolo.	• Puo e fokola haholo. • Dipolelo tse ngata di fosahetse mme le diphoso tsa mopeleto di ngata haholo. • Tlotlontswe e fokola haholo. • Puo le sehalo di fokola haholo. Molaetsa o rothofatswa ke puo e fokolang haholo. • Boitekolo ha bo bonahale bo entswe.

Matshwao kaofela: 100

IEB Copyright © 2024